

Хом'як І. М., д.пед.н., професор (Національний університет "Острозька академія")

МОДЕЛЮВАННЯ ЛІНГВОДИДАКТИЧНИХ СИТУАЦІЙ

***Анотація.** У статті обґрунтовано важливість моделювання лінгводидактичних ситуацій у навчальному процесі вищої школи, проілюстровано їх зміст на прикладі вивчення структурного рівня "Фразеологія".*

***Ключові слова:** лінгводидактичні задачі, моделювання ситуацій, фразеологізми, студенти-філологи.*

***Аннотация.** В статье обосновано важность моделирования лингводидактических ситуаций в учебном процессе высшей школы, проиллюстрировано их содержание на примере изучения структурного уровня "Фразеология".*

***Ключевые слова:** лингводидактические задачи, моделирование ситуаций, фразеологизмы, студенты-филологи.*

***Annotation.** In the article the importance of linguodidactic situations modeling in the educational process of higher school is grounded; its content is illustrated on the example of structural learning level "Phraseology".*

***Key words:** linguodidactic tasks, modeling situations, idioms, students-philologists.*

Навчальним матеріалом на заняттях із методики викладання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах є, зокрема, лінгводидактичні задачі. У педагогіці задача вважається специфічним видом завдань, таких, як наприклад, вправи.

Теорії і методиці використання задач у процесі навчання школярів присвятили свої дослідження Г. Балл, В. Давидов, Д. Ельконін, Г. Костюк, О. Леонтьєв, І. Лернер, Ю. Мусієць, Ю. Машбиць, В. Паламарчук, В. Староста та ін., серед яких і автор пропонованої статті.

Педагогічна задача, на думку О. Леонтьєва, – це мета, що ставиться в певних умовах. У "Словнику термінології з педагогічної майстерності" Н. Тарасевич це поняття трактує як виявлення суперечностей у навчально-виховному процесі, які враховує наставник, стимулюючи розвиток особистості; це педагогічна мета, задана в певних умовах. Г. Балл визначає педагогічну задачу як систему, обов'язковими компонентами якої є: а) предмет задачі, що знаходиться у вихідному стані; б) модель, яка

відображає стан предмета, що вимагається умовою задачі. Дослідник вважає, що поняття "задача" можна використовувати для позначення об'єктів, які належать: 1) до категорії мети дій суб'єкта; вимоги, поставленої перед суб'єктом; 2) до категорії ситуації, що включає поряд із метою умови, в яких ця мета повинна бути досягнута; 3) до категорії словесного формулювання цієї ситуації [1]. Під педагогічною задачею Л. Спірін розуміє "результат усвідомлення суб'єктом діяльності мети, умов і проблеми діяльності, виявлення суперечностей між відомою метою задачі і невідомими шляхами досягнення цієї мети" [2, с. 26], Ю. Кравченко – "взаємодію учасників педагогічної діяльності, спрямовану на розв'язання протиріч, які виникають у ході їх взаємодії" [3, с. 8].

Мета нашого дослідження – обґрунтувати доцільність моделювання лінгводидактичних ситуацій під час вивчення фразеології.

Моделюванням вважається загальнонауковий метод, що являє собою сукупність способів ідеалізації й абстрагування, аналізу й синтезу, формування гіпотези з метою мисленнєвого, формалізованого та спрощеного представлення об'єктів дослідження й вивчення на підставі цього представлення відповідних явищ, ознак, процесів, установлення закономірностей існування та функціонування об'єктів, прогнозування їхньої поведінки [4, с. 466].

Ситуація – це система зовнішніх стосовно суб'єкта умов, які спонукають і опосередковують його активність. Повний опис ситуацій передбачає перелік вимог, які висунуті індивідові ззовні або вироблені ним самим і є для нього як вихідні. Реалізація вимог ситуації створює передумови для її перетворення або подолання. Вихід за межі ситуації відбувається тією мірою, якою у суб'єкта складаються і починають реалізовуватися нові вимоги до себе [5, с. 496].

Окрім педагогічних умов, моделюють лінгвістичні, які трактуються як діяння на предмет, що зумовлює перехід із вихідного стану до шуканого. Лінгвістична задача – це таке діяння на предмет, внаслідок якого він виявляється і містить достатньо повну пряму інформацію про шукане [6].

Вважаємо, що в процесі підготовки висококваліфікованого вчителя-словесника слід використовувати лінгводидактичні задачі. Вони регулюють взаємодію між суб'єктами навчального процесу, стимулюють інтелектуальний розвиток студента, його логічне мислення, свідоме засвоєння лінгвістичного матеріалу, і тим самим забезпечують вироблення професійної компетентності у філолога-україніста. Цьому сприяє і зростання мотиваційного фактору, вираженого у змісті навчально-педагогічних задач із програмуванням як лінгвістичних, так і педагогічних ситуацій.

Моделювання лінгводидактичних ситуацій слід широко застосовувати на практичних, семінарських і лабораторних заняттях із методики викладання української мови, поєднуючи індивідуальну, парну і групову

форми навчання, а також на лекціях: у вступній частині й основній як своєрідну інтелектуальну релаксацію.

Пропонуємо серію лінгводидактичних задач, пов'язаних із засвоєнням фразеології.

1. У віршочок Наталія Михайлівна запланувала провести на 3 уроці у 5-В класі контрольну роботу. Вона підготувала диктант "Золота осінь". Проте контрольна робота розпочалася невчасно, оскільки учні затрималися на уроці фізичної культури. Вчителька диктувала поспіхом. П'ятикласники швидко записували текст. Коли прозвучало речення: "*Сади виповнилися запахом достиглих яблук, а в повітрі літало бабине літо*", – Надійка піднесла руку і чемно запитала:

– *Наталю Михайлівно, а чому "літо бабине" і як воно може літати?*

– *Не затримуй клас. Пізніше поясню. А зараз треба диктант завершити, доки ще дзвінок не пролунав!*

ДАЙТЕ ПЕДАГОГІЧНУ ОЦІНКУ ДІЯМ УЧИТЕЛЬКИ.

ЯКИМИ БУЛИ Б ВАШІ ДІЇ НА МІСЦІ ПЕДАГОГА?

2. На перерві до вчительки української мови підійшов учень:

– *Ганно Олексіївно, пам'ятаєте, ми з вами на уроці літератури вчили "Пісню про рушник". Ви пояснювали нам, що мати дала синові рушник, бо бажала йому такої ж гарної дороги. А ще Ви тоді сказали, що гарну дорогу можна порівняти зі скатертиною. Нещодавно у нас гостювала тітка Марина. На прощання я їй сказав: "До побачення!" – А також хотів побажати їй щасливої дороги, тому додав: "Скатертю дорого!" – Так от, вона чомусь образилась і навіть не телефонує нам!*

ЩО СЛІД ПОЯСНИТИ УЧНЕВІ В ТАКОМУ ВИПАДКУ ?

3. Сьогодні в Лесі Петрівни якийсь "чорний день". Мало того, що перевірка прийшла, так ще й Сидоров Віктор дістає.

– *Читай домашню вправу, Сидоров!* – сказала вчителька.

– *Я не зробив, – ледь прошелестів губами учень.*

– *Тоді йди до дошки і виконуй завдання.*

Не дочекавшись виконання вправи, Леся Петрівна невдоволено сказала:

– *Ой! З нашого Артема толку, як з цапа вовни. Сідай, два бали!*

Тим часом учень цього ж класу Артем Логвин, який виконав усі вправи, розгублено дивився і ніяк не міг зрозуміти, чому вчителька згадує його ім'я.

ОЦНІТЬ ДІЇ ВЧИТЕЛЬКИ.

4. Після вивчення теми "Фразеологія" вчителька, недавня випускниця педагогічного університету, помітила, що учні стали активніше використовувати прислів'я та приказки у своєму мовленні. Однак застосовували їх не завжди правильно, і не в тих мовленнєвих ситуаціях, у яких це можна робити.

ЯКІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ВИ ПОРАДИЛИ Б ВИКОРИСТАТИ МОЛОДІЙ УЧИТЕЛЬЦІ ?

5. Вчителька української мови захворіла, тож замість неї уроки у 5-А класі прийшла проводити її колега. Учні чомусь вороже зустріли нову вчительку і зовсім "не йшли на контакт". Активність виявляв хіба що Василь, який за схильність до повноти мав прізвисько Пончик.

– *І що ж це за клас такий!* – вирвалося у педагога, – *один тільки Василь легкий на підйом!*

– *Ага, спробуйте підняти такого,* – класом прокотилася хвиля реготу.

ЯК ПОВИННА БУЛА Б ВІДРЕАГУВАТИ НА ЦЕ ВЧИТЕЛЬКА?

6. На один з уроків Галина Петрівна принесла фразеологічні словники. Поділила клас на дві команди і запропонувала відшукати у словниках якнайбільше фразеологічних одиниць, де фігурують імена та прізвиська. Завдання дуже сподобалося учням. Вони плідно попрацювали і відшукали значну кількість таких фразеологізмів, чим дуже порадували свою вчительку. Та на перерві спалахнула сварка. Школярі передражнявали один одного, згадуючи фразеологізми з іменами своїх однокласників, наприклад: "*Бісів Юхим – і з води вийде сухим*", "*Рада б Ганна за Степана, так Степан не бере*", "*Не для Гриця паляниця*", "*Мели, Іване, доки вітру стане*" та ін.

ЧИ ПОТРІБНО ПЕДАГОГУ ВТРУТИТИСЯ У СУПЕРЕЧКУ УЧНІВ?

ЩО ПОВИННА БУЛА ПОЯСНИТИ ВЧИТЕЛЬКА ШКОЛЯРАМ?

7. Молода вчителька Леся Антонівна записала на дошці речення: "*Мати сердито глянула на доньку; вона здогадалась, що вже наговорила сім мішків гречаної вовни, і прикусила язика*" – та запропонувала виконати його неповний синтаксичний розбір. Микола записував на дошці, а решта учнів у зошитах. Коли дійшло до фразеологізмів, Микола пояснив:

– *Сім мішків гречаної вовни – фразеологізм, а тому виконує роль додатка.*

"Прикусила" буде в цьому реченні присудком, а "язика" – додатком.

Задивившись у вікно, вчителька час від часу ствердно хитала головою.

Потім підійшла до столу і сказала:

– *Молодець, Миколо! Дванадцять балів.*

На що жвава і уважна Даринка вигукнула:

– *А в Миколи помилка, бо в книжці написано, що прикусити язика – це теж фразеологізм, а тому є одним членом речення – присудком.*

У класі запала тиша...

ЩО Б ВИ ВІДПОВІЛИ УЧЕНИЦІ ?

8. Початок уроку рідної мови. Вчителька заходить до класу і помічає, що Левченко і Захарчук, яким вона заборонила сидіти разом, знову за однією партою. Марина Анатоліївна попросила Левченка пересісти і сказала:

– *І запиши собі на лобі: не сидіти з Дмитром.*

Коли вчителька знову прийшла до 6-А класу, то помітила, що хлопці сидять окремо, а в Олега на лобі написано чорним маркером: "*Не сидіти з Дмитром*".

ЯК РЕАГУВАТИ ВЧИТЕЛЕВІ ?

ЩО ЗРОБИЛИ Б ВИ ?

9. Учня 8-Д класу Ірина Володимирівна запропонувала написати творчу роботу з використанням фразеологізмів на тему "Мій сусід по парті". І ось за кілька хвилин дотепник Олесь зачитує свій твір:

"Я сиджу з Петром із п'ятого класу. Не те, щоб мені погано сиділося з ним, проте, коли потрібно мовчати, він яси точить, а коли відповідати, – забуває язика в роті. Та й взагалі, жуки в нього одні в голові".

Наступним мав зачитувати свою роботу Петро, але він, образившись на Олеся, відмовився.

ЯК УЧИТЕЛЬ ОЦІНИТЬ ТВОРЧУ РОБОТУ ОЛЕСЯ І ЩО ПОСТАВИТЬ ПЕТРОВІ ?

10. Оксана розповідає про типи фразеологізмів:

– *Фразеологічні зрощення – це стійкі нерозкладні словосполучення, зміст яких не можна зрозуміти зі значення окремих слів. Фразеологічні єдності – стійкі неподільні словосполучення, зміст яких певною мірою зумовлений значенням слів-компонентів, що входять до складу фразеологізмів, а фразеологічні сполучення – такі мовні звороти, в яких одне зі слів не вільне у своєму вживанні, а властиве для цього словосполучення, хоча і має самостійне значення.*

Вчителька запитує:

– *Це все?*

– *Так, усе, –* відповідала учениця.

– *Гаразд, сідай, дев'ять балів.*

ЯКОЮ МАЛА Б БУТИ ВІДПОВІДЬ НА ОЦІНКУ ВИСОКОГО РІВНЯ?

11. Учитель перевірів диктанти учнів сьомого класу.

Наступного дня діти ознайомилися з результатами робіт. Сусіди по парті Олександр і Остап зробили по дві помилки. Олександр написав фразеологічний зворот *ахіллесова п'ята* в обох випадках з великої літери. Остап також написав цей зворот з великої літери і пропустив кому у складносурядному реченні.

Підходить він до вчителя і невдоволено запитує:

– *Прошу пояснити, чому за однакову кількість помилок мені дев'ять, а Сашкові десять балів?*

ЯКИМ МАЄ БУТИ ОБҐРУНТУВАННЯ ВЧИТЕЛЯ ?

12. Учитель пояснював увесь урок тему "Фразеологізми за походженням".

Діти уважно слухали і наприкінці уроку Анатолій Степанович запитав:

– *Чи все зрозуміло?*

Учні схвально кивнули головами.

Наступного заняття вчитель перевірів домашнє завдання, але результат був невтішний: жоден із учнів не зумів правильно з'ясувати походження фразеологізмів.

ЯКИЙ МЕТОД ПОТРІБНО БУЛО ВИКОРИСТАТИ ДЛЯ ЗАСВОСННЯ ТЕМИ ?

13. Учениця біля дошки виконувала неповний синтаксичний аналіз речення: *"Я й справді вбила собі в голову, що красива"* (Панас Мирний). Дівчинка визначила, що слово *"вбила"* – присудок, *"собі"* – додаток, *"в голову"* – обставина. Олена Петрівна запитала в учнів, чи все правильно виконано. Відповідь була ствердною. Тоді вчитель, не перевіряючи написане, поставила учениці дванадцять балів.

Аж раптом вигук у класі:

– *Тут помилка!*

ЩО МАВ НА УВАЗІ УЧЕнь ?

ЧИ ПРАВИЛЬНИМИ БУЛИ ДІЇ ВЧИТЕЛЯ ? ОБГРУНТУЙТЕ.

14. У домашній вправі потрібно було з'ясувати, які з речень є прислів'я, а які – приказки, та пояснити їхнє значення. Проте більшість школярів не змогла правильно виконати це, здавалося б, легке завдання.

– ЯК ДОПОМОГТИ УЧНЯМ РОЗРІЗНЯТИ ПРИСЛІВ'Я І ПРИКАЗКИ ?

15. Урок розвитку зв'язного мовлення в 11-В класі. Тема творчої роботи *"Раби – це нація, котра не має слова, тому й не зможе захистити себе"* (О.Пахльовська).

Наприкінці заняття всі здали зошити з написаними творами. Тільки в зошиті одного учня – порожньо. Учителька здивовано підвела брови:

– *А чому ти нічого не написав?*

– *Бо я буду економістом, і українська мова мені не потрібна!* – відповів той.

ЯК ПЕРЕКОНАТИ УЧНЯ У ВАЖЛИВОСТІ ДОСКОНАЛОГО ЗНАННЯ РІДНОЇ МОВИ ?

16. Учні давно помітили, що Антоніна Йосипівна прихильно ставиться до Наталії. Ось і сьогодні, коли дівчина не зуміла дібрати фразеологічний синонім до звороту *стенати плечима*, а назвала фразеологічний варіант – *знизувати плечима*, вчителька поставила їй найвищий бал.

ЗРОБІТЬ ПЕДАГОГІЧНИЙ ВИСНОВОК.

17. Сергій Васильович перевіряв контрольні роботи 8-Д з теми *"Багатство української фразеології"*. Виявилось, що найкраще виконав роботу учень, який мав посередні знання. Вчителю потрібно оголосити результати, але він вагається, бо не знає: списав школяр чи старанно вивчив.

ЯК БИ ВИ ОЦІНИЛИ РОБОТУ УЧНЯ ?

ЯК ПЕРЕКОНАТИСЯ У ДОСТОВІРНОСТІ ЗНАнь ШКОЛЯРА ?

18. Учителька-початківець прийшла на свій перший урок у 10-му класі. Хвилюючись, почала пояснення нового матеріалу, але через деякий час відчула, що учні не уважні. Їй не відразу вдалося з'ясувати, хто заважав. Пробігши поглядом по класу, вона побачила, як один хлопець писав щось на папері і передавав однокласникам. У класі лунав приглушений сміх.

Учителька намагалася зупинити бешкетника поглядом, зробила зауваження, але ніщо не допомагало.

– *А я ненавмисне! Я більше не буду*, – завченою скоромовкою відповів хлопець, але за деякий час знову щось писав на папері і передавав іншим.

Учителька підійшла, забрала записку і вголос прочитала: *"Це не вчителька, а чорті шо і з боку бантік. Для чого нам її поставили, трасца твоей матери. Вона ж не говорить, а белькоче. А сама, наче мішком з-за рогу прибита"*.

У класі настала тиша. Учителька зніяковіла, але стримано запитала:

– *До якого розділу мови належать вислови, використані Миколою?*

Учні мовчали.

– *Усім по одному балу*, – сказала вчителька і вийшла з класу.

ОЦІНІТЬ ОБРАНИЙ УЧИТЕЛЬКОЮ ВИХІД ІЗ СИТУАЦІЇ.

ЗАПРОПОНУЙТЕ СВІЙ ВАРІАНТ РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТУ.

19. На уроці української мови у 7-му класі під час "Фразеологічної п'ятихвилинки" учням було запропоновано таке завдання: поділити фразеологізми на три групи: фразеологічні єдності, фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення.

Учні здивовано глянули на вчительку, а одна дівчинка сказала:

– *Марино Володимирівно, а ми ще не вчили, що таке фразеологічні єдності, зрощення, сполучення.*

На що вчителька відповіла:

– *Самостійно потрібно цікавитись таким матеріалом, а не тільки в "Однокласниках" сидіти.*

ЯК, НА ВАШУ ДУМКУ, ПОВИННА БУЛА ДІЯТИ ВЧИТЕЛЬКА ?

20. Учениця 7-го класу Тарасюк Тетяна довго хворіла і весь час перебувала в лікарні. Коли повернулася до школи, вчителька запитала:

– *Тетяно, ти виконувала завдання, які я давала? Зараз ми вивчаємо фразеологію. На сьогодні потрібно було написати всі можливі синонімічні варіанти фразеологізмів на позначення надмірної балакучості людини?*

– *Ні, Оксано Ярославівно, завдань я не виконала. Але наступного разу обов'язково зроблю.*

– *Мені потрібно сьогодні*, – невдоволено промовила вчителька. – *Сідай, один бал!*

Крізь сльози дівчинка тихо пояснила:

– *Я ж хворіла.*

Учителька сердито глянула на неї і сказала:

– *Ти ще й виправдовуєшся?! Геть із перед моїх очей!*

ДАЙТЕ ПЕДАГОГІЧНУ ОЦІНКУ ДІЯМ ПЕДАГОГА.

21. Учениця 10-го класу Олена Федорчук на занятті з української мови розповідала про класифікацію фразеологічних одиниць:

– *Класифікація фразеологізмів, запропонована академіком В. Виноградовим, набула найбільшого поширення. За цією класифікацією виділяють три типи фразеологізмів: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення. Фразеологічні зрощення та фразеологічні єдності – це одне і теж, оскільки до їх складу входять неподільні фразеологізми, цілісне значення яких не пов'язане зі значенням тих слів, що входять до їх складу: дати гарбуза (відмовити тому, хто сватається), вітер по кишенях гуде (немає грошей).*

Замислившись, учитель незворушно стояв біля вікна і дивився крізь скельця окулярів кудись у далечінь, однак час від часу ствердно хитав головою. А після закінчення відповіді сказав:

– *Правильно. Молодець.*

Учні здивовано презирнулися. А усміхнена і задоволена похвалою вчителя Олена попрямувала до свого місця.

ЩО ЗДИВУВАЛО УЧНІВ ?

ДАЙТЕ ПЕДАГОГІЧНУ ОЦІНКУ.

22. На уроці в 7-му класі вчителька постійно вживала вислови: *не з вашим писком, попускати віжки, пороти гарячку* та інші. Ніби наслідуючи свого педагога, учні теж почали активно вживати подібні мовленнєві звороти, зокрема: *лихо твоїй матері, попадати пальцем у небо, приший кобилі хвіст.*

ЧИ ДОТРИМУЄТЬСЯ ВЧИТЕЛЬКА МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ ?

ЧИ ДОЦІЛЬНО ВИКОРИСТОВУВАТИ ТАКІ ВИСЛОВИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ ?

23. На уроці української мови учениця нагадує вчительці:

– *Ірино Петрівно, на попередньому уроці Ви обіцяли, що розкажете історію про виникнення фразеологізму "зашпори зайшли", який поширений у нашій місцевості.*

Учителька зовсім забула про свою обіцянку і виконати її не готова.

ЩО Б ВИ ВІДПОВІЛИ УЧЕНИЦІ ?

24. Перед уроком української мови до вчителя підійшла учениця 5-го класу і запитала:

– *Іване Васильовичу, що означають фразеологізми: як салом по губах, за вухом не свербить, заснуло серце, сидіти на двох стільцях, до білого снігу?*

Учитель уважно подивився на дівчину і відповів:

– *А це, Тетяно, буде твоїм домашнім завданням. Подивившись у словнику і наступного уроку нам розкажеш.*

ЧИ ПРАВИЛЬНО ВІДРЕАГУВАВ УЧИТЕЛЬ ?

25. На уроці української мови потрібно було укласти діалог з використанням фразеологізмів (не менше п'яти). Найпершими справилися із завданням Марія та Олена, діалог яких відповідав запропонованій ситуації спілкування і комунікативній меті. Однак при його озвученні дівчатка припускалися

інтонаційних помилок, не завжди дотримувалися норм літературної мови. Валентина Романівна обом ученицям поставила по вісім балів.

Наступними відповідали Людмила і Мирослава, улюблениці вчительки. Їхній діалог був цікавий та й виконаний майстерно. Педагог похвалила школярку і поставила найвищий бал, не зауваживши, що у другому діалозі було використано всього дві фразеологічні одиниці.

Клас змовчав.

ЧИ СПРАВЕДЛИВО ДІЛИТИ УЧНІВ НА "УЛЮБЛЕНЦІВ" ТА "ІНШИХ" ?
ЯК БИ ВИ ВЧИНИЛИ НА МІСЦІ ПЕДАГОГА ?

26. Урок української мови у 10–А класі. Повторення теоретичного матеріалу з теми "Фразеологія". Вчителька попросила навести приклади відомих мовних штамів. Серед наведених прикладів ("*ласкаво просимо, беручи до уваги*") назвала "*взяти за живе*". Вчителька не виправила школярку.

Згодом під час уроку педагог, вкотре наголосивши на практичному використанні фразеологічних варіантів, навела такий приклад: "*брати за душу – хапати за душу, щипати за душу, взяти за живе*". Причому останнє словосполучення виділила підвищеною інтонацією.

ЯК ВИ ГАДАЄТЕ, ЧИ ЗРОЗУМІЮТЬ УЧНІ ПОМИЛКУ УЧЕНИЦІ?
ЯК БИ ВИ ВЧИНИЛИ У ПОДІБНІЙ СИТУАЦІЇ ?

27. Під час виконання однієї вправи учням необхідно було розділити аркуш на дві колонки. У першу потрібно було записати пари фразеологічних синонімів, а в іншу – пари фразеологічних антонімів.

Перша відповідь була бездоганною, тому й була оцінена найвищим балом. У наступній відповіді вчителька не помітила помилку, оскільки відповідала в цей час на телефонний дзвінок. Відповідь теж була оцінена найвищим балом.

Про помилку у відповіді зауважив згодом лише учень, який мав посередні знання.

ЯК, НА ВАШУ ДУМКУ, ПОВИННА ЗРЕАГУВАТИ НА ЦЕ ВЧИТЕЛЬКА ?

28. Урок української мови. Учень:

– *Сергію Васильовичу, на попередньому занятті Ви говорили, що до найістотніших диференційних ознак літературної мови належить наддіалектна загальнонаціональна форма існування. Отже, літературна мова має в своїй основі діалект, то чому ж тоді Ви завжди знижуєте бали за творчі завдання, в яких трапляються діалектизми?*

– *Петре, Ви змішали грішне з праведним,-* відповів учитель. – *Будете використовувати діалектизми, коли цього потребуватиме завдання. Зрозуміло?*

– *Зрозуміло, але...* – наполягав учень.

– *Перечитайте ще раз матеріал!* – відрубав учитель.

ОЦІНІТЬ ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ УЧИТЕЛЯ.

ЯК БИ ВИ РОЗ'ЯСНИЛИ УЧНЯМ ПОНЯТТЯ НАДДІАЛЕКТНОЇ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ФОРМИ ІСНУВАННЯ ?

29. – Діти, перестаньте вже нарешті без нагальної для цього потреби вживати запозичені слова. Ми можемо знайти потрібні відповідники в українській мові, оскільки вона має чимало засобів і способів тлумачення, – із докором у голосі промовила вчителька.

– Ольго Леонідівно, я тут не можу зрозуміти, яка різниця між словами запроваджувати і упроваджувати? – запитала шестикласниця Марина.

– Так, а що ж тут незрозумілого: упроваджувати – це російською "внедрять", а запроваджувати – "вводити".

ПРОКОМЕНТУЙТЕ ДІЇ ПЕДАГОГА.

ЯК БИ ВИ РОЗТЛУМАЧИЛИ РІЗНИЦЮ У ЗНАЧЕННЯХ СЛІВ ?

30. 10 клас. Урок української мови.

– Скажіть, будь ласка, – із хвилюванням у голосі запитав десятикласник учителя, – чому сучасна українська мова вважається унормованою, якщо під сучасною нерідко розуміють мову певного покоління, соціальної групи або просто ту, якою говорять сьогочасні українці, нерідко вдаючись до нецензурних слів, суржику.

ЧИ ДОСТАТНЬО ВОЛОДІЄ УЧЕНЬ МАТЕРІАЛОМ?

ЯК БИ ВИ ДІЯЛИ У ПОДІБНІЙ СИТУАЦІЇ ?

Отже, професійні якості українського філолога формуються у процесі навчально-пізнавальної діяльності, в якій важливого значення набуває використання лінгводидактичних задач, що є своєрідною моделлю різноманітних ситуацій під час шкільного навчання.

1. Балл Г. А. О психологическом содержании понятия "задача" / Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 1970. – № 6. – С.75-85. 2. Спирин Л. Ф. Теория и технология решения педагогических задач / Л. Ф. Спирин. – М.: Рос. педагог. агенство, 1997. – 174 с. 3. Кравченко Ю. М. Підготовка майбутніх учителів до професійного розв'язування педагогічних задач: автореф. дис. ... канд. пед. наук:13.00.04 / Кравченко Ю. М. – К., 2006. – 21 с. 4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля–К, 2010. – 844 с. 5. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / Під керівництвом В. Б. Шапаря. – Харків: Прапор, 2009. – 672 с. 6. Дорожко І. І. Розв'язання лінгвістичних мислительних задач підлітками засобами фразеології: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Дорожко І. І.; Харківський держ. педуніверситет ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 1999. – 16 с.

Рецензент: – д.пед.н., професор Дем'янчук А. С.